

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

~~DE~~ ~~RAM~~

REGII ELOQVENTIÆ ET
PHILOSOPHIÆ PROFES-

SORIS, ORATIO INITIO

suz professionis habita, an.

1551. octauo Calend.

Septemb.

AD

CAROLVM LOTHARINGVM

CARDINALEM.

PARISIIS,

Apud ~~_____~~, sub Pegaso, in vico

Bellouaco: Anno Salutis,

1557.

CAROLO LOTHAR-
ringo Cardinali Meccœ-
nati ~~Episcopo~~ S.

Mitto ad te professionis no-
stræ præfationem, in tan-
ta hominum frequentia
habitam, vt non modò de con-
cione permulti penè exanima-
ti subducti sint, sed ipsum ora-
torem ex tam multiplici tam-
que denso spiritu halitúque or-
ta rauis propemodùm oppres-
ferit. Itaque leges nōnulla, quæ
duo millia hominum, laudem
tuæ virtutis audientium, non
audiuêre. Vale.

REGII ELOQVENTIÆ

ET PHILOSOPHIÆ

professoris, Oratio.

VÆ res sunt, AUDI-
TORES, quas initio pro-
fessionis nostrę vnusquis
que vestrũ à nobis ex-
pectare videatur: in pri-
mis vt gratias agamus iis,
per quos in hunc locum
vénimus, deinde mune-
ris officiisque nostri ra-
tionem vobis exponamus. Ad sextum igitur
Calendas Augusti, cũ Blessis Carolus Lotha-
ringus Cardinalis, disciplinę nostrę causam
(quam etsi antea amplissimè cognitam, tamen
Lutetia transiens, & domi priuatim ex vtrisque
partibus, & publicè in foro ex partium orato-
ribus sententięque Iudicum ampliùs recogno-
uerat) ad Hêricum Regem retulisset: Regi pla-
cuit, vt in numero atque ordine Regiorũ pro-
fessorum essemus, atque ex instituto nostrę di-
sciplinę, Eloquentiam simul Philosophiãque

A ij

doceremus: idque nobis per epistolam singularibus & honorificis verbis conscriptam denun-
tiauit. Quam ob rem Henrico Valesio Regi
Christianissimo maximas gratias habeo, habebóque dum viuá. Enimuerò, Auditores, si quis
inopum liberorum pater, argétum, aurum, magnásque & pretiosas maiorú suorú opes alicubi
neglectas inuenisset, & tamen propter saxa &
asperitates neque domú cõportare, neque cum
liberis cõmunicare posset: tandem verò Hercules aliquis, miseram patris fortunam miseratus,
locum saxis & asperitatibus perpurgaret, summámque tollendi, largiēdi, fruēdi copiam faceret:
quibus gaudiis tam fortunatus pater exultaret? quas illi Herculi gratias ageret? At verò
pater ille miser annos aliquot fui: discipulos multos curę diligētiæque meæ cõmissos habui:
Eloquētię Philosophięque magnas & pretiosas opes, veterú & oratorum & poëtarú & philosophorum
monumētis, quasi testamētis, relictas aspexi, sed hæredú incuria neglectas: quas cum
ratione & via cõponere, ad vsum vitę cõgruenter exercere, discipulis diuidere cuperé, incredibiles rerú
asperitates conatibus nostris obiectę & oppositę sunt: imò verò ne caperé, manus
mihi vincitę sunt: ne cuiquā indicarem, os mihi occlusum est, prohibitúque sum de illis opibus
quicquā vel voce, vel scriptura prodere. Interea misero Rex Héricus, Hercules videlicet Gallicus,
adfuit, méque quarto abhinc anno ad postulationem Caroli Lotharingi Cardinalis, &
manibus

manibus & lingua soluit, solutóque, Eloquétix & Philosophix docédæ, exercendæ, illustrádæ potestatem fecit: proximisque superioribus diebus, cùm veteres molestias nobis renouari & vehemētiores etiā creari cognosceret, virtutem quoque & bonitatem suam largiùs & magnificētius exprompsit, laborésque nostros nō solùm liberos, sed Regiis etiam stipédiis ornatos esse voluit. Quapropter, Henrice Rex Christianissime, si tibi vitá, quæ hoc corpore cōtinetur, debere me dicá, quòd liberas, quòd alis, quòd ornas, parum dicá: animi, qui corpore longè charior est, animi (inquam) vitá potiùs debeam, cuius labores ac vigiliæ beneficiis tuis aluntur & viuunt, & (vt spero) præcones tuæ laudis posteris seculis alentur ac viuent. Plato, lanificij cuiusdam textori, Regem similem facit, regiæque texturæ stamen, in fortitudine ciuium, subtegmen in téperantia statuit: Regique ad eos mores inter se diuersos cōplicandum & cōtexendum, gemina vincula tribuit: humana, in corporum fortium cùm téperatis cōnubio & coniunctione: diuina, in laudádarum & honestarū artiū institutione, quibus animi fortes mansuescunt, téperantes excitantur. Ac cùm multa sint à Carolo Magno & posteris inde Regibus ad Regni salutē & dignitatem diuinitùs instituta, nil tamen ab illis diuinius factū est, quàm quòd per vniuersam Galliam tot nobiles Academias, omniū sciétiarum magistras, instituerūt. Tantum bonū Rex Fránciscus, vt ingenio singulari,

~~_____~~
& omnium excellentium artium amantissime
fuit, acutissime perspexit, cū per Gulielmum
Budæū, hominem vsquequaque doctissimum,
doctos linguarum & disciplinarum professores
in hac amplissima orbis terrarū Academia col-
locauit. Ergo, Henrice Rex Christianissime,
diuina hæc Regni tui vincula à maioribus tuis,
Franciæ nostræ Regibus instituta, à patre Fran-
cisco studiosius exculta, retine & amplifica.
Dux summi Regis propriæ sunt artes,

Parcere subiectis, & debellare superbos.

Verū è duobus altero maius illud est,

Parcere subiectis, paci que imponere morem.

Britānos, gētem bello superbam & nobilem,
Regni tui finibus summouisti, summos (quod
maius est) pacis fœdere tibi sociasti: Vicinæ gē-
tes, Hērici virtutem formidār, vel potiùs (quod
multò laudabilius est) verētur atque amār. Qua-
re non solū virtute & armis hostes reprimere,
sed multò magis pacis artibus ac studiis beatif-
simam tot populis regno tuo subiectis vitā con-
texere perseuera. τῷ γὰρ, vt ait idē heros ille no-
ster Plato, πάντων μεγαλοπρεπέστατον ὑφ' αὐσμάτων καὶ ἀρι-
στον. hæc enim textura est omniū magnificētissi-
ma & optima. Secundus gratiarū locus, A V D.
Carolo Lotharingo Cardinali debitus est, qui se
mihi, simul atque nouit, amore literarū Meccæ-
natem, studio leuādæ virtutis auxiliòque, patro-
num & defensorem præbuit: nec perexigua in-
genij mei facultate potiùs illectus, quàm mira-
bili quadā suæ & naturæ & disciplinæ præstantia
inductus.

inductus. Dicā verò, assentationis suspicionem nil veritus, cū viuentium præsentiūque permultorum memoria, testis orationis meę fidem maximam factura sit. Fuit, A V D. Carolus Lotharingus à teneris annis, doctrinæ virtutisque studiis tantoperè deditus, vt omnes qui videbamus, flagrantem iuuenis animum miraremur. Attentio in doctore audiendo, meditatio in eo quod prælectum esset, ediscendo, sollicitudo in expositi authoris exemplo imitando, contentio in omni genere scriptionis & dictionis exercendo summa fuit: Horatianūque illud animo penitus infixum & impressum habuit,

*Qui cupit optatam cursu contingere metam,
Multa tulit fecitque puer, sudauit & alsit.*

Nūc verò nuper etiam, licet in occupatissima vita, tamen elegam ab eo verbis & sententiis elegatissimè scriptam legimus: tam solidus bene fundatæ doctrinę fructus est. Non puduit in schola cinctū esse, non ad sonitum tintinabuli, gymnasticis moribus & legibus obtemperare: gloriosum putauit, vt dignitate & gloria summos, sic obsequio modestiāq; infimos superare: adeo vt toto gymnasio, pædagogi & magistri, adhortationis exēplū ab eo sumerēt, discipulōque tardiori dicerēt, Carolū Lotharingū imitare. Pueritię deinde doctrinis informatus, quauis ad res maiores capeffendas vocaretur, tamē & Philosophiā & Iurisprudentiā & Theologiā summis doctoribus adhibitis cognouit & percepit. Nec certè amplitudo generis (in quo sunt

A iij

~~_____~~
Hierosolymitani, Siculi, Neapolitani, Arragoneses Reges, ut tot Duces Comitescque prætermittam) aliud ei quicquam fuit , quàm animi amplitudo ad dignam maiorum suorum titulis & stemmatis virtutem cōsequendum. Quapropter tantis & naturæ & industriæ bonis ornatus, non solum à doctis & bonis coli & amari cœpit: sed ipse imprimis omnes, in quibus aliquid simile sui videret, colere atque amare voluit. Itaque cum salutarem, aliquando etiā (quæ summa eius humanitas semper fuit) vnà colloquerer & sermones cōferrem, cōplexus me est, ex eoque tēpore nunquam deseruit. In nostris acerbissimis tēporibus (quæ antea breuiter attigi) variis & vndique circumfusus molestiis, Carolus Lotharingus vnica mihi leuatio fuit. Henricum Regem docuit, omnibus tēporibus in philosophia liberū cuique fuisse , pro quo & contra quem vellent, dicere, philosophiamque aliter absolui non posse: Platonem, in Zenone, Parmenide, Democrito, superioribusque aliis quædā probasse, quædam improbasse: Aristotelem in Platone, Theophrastū in Aristotele, deincepsque in aliis aliis, donec Philosophiæ vera studia vigerūt, eadem libertatem secutos esse. Quod si reiiciendis malis, seligēdis bonis, in ea diligētia diutiùs esset perseueratum, futurā perfectiorem Philosophiam fuisse. Itaque referēte Carolo Lotharingo & causam agēte, per Henricum Regē liberati & restituti sumus, & quatuor annos postea pacatis studiis vsi sumus. Tādem

dem hyeme proxima, cùm reus in iudicium vocarer, quòd eloquẽtiam cum philosophia coniungerem, qua bonitate animi & equitate rem totã & cognouit & expediuit? Vnius primùm accusationẽ grauissimã audiuit, me Academicum nominãtis, & inaudita calũnia describentis humanarũ diuinarũque rerum hostem & inimicum, qui de humanis diuinisque legibus dubitarem, deque iis dubitare discipulos meos docerem: qui lubricos Diui Augustini locos meis auditoribus ad effrœnatam & impiam libertatem proponerem: qui (quòd facilius incautis animis abuterer) omnes logicas disputationes tollerẽ. Quæ cùm mihi Cardinalis in cœna recitasset, ad eaque respondere iussisset: Hei mihi, Mecœnas (inquã) quid audio? vnde malevolentissimus calũniator quisquã tam impiam fraudẽ cõminisci, in quibus nostris vllis factis, dictis, vel leuissimã tantæ calũniæ suspicionem inuenire potuit? Nullã enim Academiã, nisi veris & vtilibus Grãmaticæ, Rhetoricæ, Philosophiæque vniuersæ præceptis, nisi Reipublicæ nostræ, nisi religioni Christianæ congruentem & consentientem habemus, neque scimus, neque probamus: quin contra tam absurdũ, tamque cõmentitium Academiæ nomẽ, artium (in quibus adhuc versati sumus) veras & vtilis partes præceptis affirmamus, exemplis illustramus, vsu & exercitatione quotidiana celebramus: tãtum abest, vt de iis dubitemus, vel alios dubitare doceamus. Libros nostros, poetarũ, orato-

~~LIBER PRIMUS~~
rum, philosophorum familiaribus exemplis refertos tibi dicauius, lubricos Augustini locos non citauimus: nec vllum in tota Academia gymnasium esse arbitror, in quo logicæ disputationes diligentiùs exerceantur. Quare, Mæcenas, per sanctissimū iustissimūque viuētis dei numen, virtutem tuā excita, & à tam horribili tamque terra calūnia, innocētiā nostrā libera. Ista, ista crimina sunt, quibus opprimimur, nisi nobis opem tuleris. Hîc, A V D. optimi generosissimique Cardinalis animū tanta atrocitate vehemēter offensum vidi. Itaque in proximum diem, causæ disceptationem à Senatus præside postulauit, & tamen domi priùs aduersarios meos, absente me, patienter audiuit: quos cum sine causâ rât opere cōmotos animaduerneret, accersiri me & singulis eorū argumētis satisfacere iuber. Ego verò & libēter & constanter satisfeci: hominū iratorū vanos & inanes tumultus ostendi. Meminerunt, qui tum adfuēre, qua verborū grauitate & veritate, Cardinalis accusatores acceperit. Pari cōstantia postridie iudex in foro tres ferè perpetuas horas confedit, & Christophorū Toutæum, appellationis nostræ partes eleganter & ornatè defendētem: Iacobū Fabritium, pro discipulis nostris liberè fortiterque cōtendentem: Dionysium Riandū, pro dubiæ causæ inopia & infirmitate, copiosè tamen & vehemēter oppugnātem: Petrū Seguierium, Regiū Parisiēsis Senatus oratorem, sapiēter & magnificè de Reipublicæ cōmodo perorantem
ausculta-

auscultauit: tandémque cum Senatu vniuerso cēsuit, primùm, vt discipuli nostri in pristinũ & integrũ statũ restituerētur: deinde, quod ad disciplinam attinet, vt dierum ordinariorum præcipuis horis philosophia prælegeretur: cāmque prælectionem, poëtarũ & oratorũ exēplis illustrare, reliquis eorũdem dierũ nõ præcipuis horis: itémque totjs diebus extraordinarijs ac festis, poëtas & oratores, omnēsque eloquētes aucthores, pro philosophiæ, quæ tum tractaretur, genere, prælegere liceret: quæ nostra de cōiungendis Eloquentiæ & Philosophiæ studiis, tam diuturna cōrentio fuit: improbissimēque mentitus est, qui iis cōtraria impudentissimē prædicauit. Ergo, Mecænas, hoc iudicio sanctissimē constituto, studiis nostris otiiũ & pacē, philosophiæ studiosis, philosophiæ synceritatē & veritatē cōstituiisti. Tātum verò tamque infinitũ beneficiũ vbi Parisiēsis Academia (quod breui futurum cōfido) cognouerit, te nõ nostrũ, sed suũ Mecænatem nominabit: nõ solũ te Cardinalibus illis antiquis, Simoni, Ægidio, Ioāni, Guilielmo Legislatoribus nostris cōparabit, sed in Carolo Lotharingo Carolũ Magnũ cōditorem suũ diuinitus sibi redditũ iudicabit, qui rudia & inchoata veteris Academiæ initia formares & absolueres. Quæ cū ita sint, A V D. & mea & publica causã, Carolo Lotharingo maximas gratias ago, quòd in meo nomine hęc Vniuersitatē, velut vniuersi orbis quandã ciuitatē, tantis bonis affecerit. At tamē quòd huius professionis

~~Academiae Parisiensis~~
locum nobis impetrarit , multò maiores agere
debeo. Etenim Academiae grauiſſimis (de qui-
bus in deſenſione dictum eſt) malis vindicandae
poteltatem, ſummi Senatus authoritate confir-
matam aſſequi, ampliſſimus bene de hominum
genere merèdi cāpus fuit. At huic etiā poteltati
Regium prāmiū decerni , fructū dignitatis &
honoris inſtitui, quantū mihi quāmq̃ue magnū
ſit in iucundiſſimo & opratiſſimo grauiſſimae
cōtentionis exitu , verear ne ſit inuidioſum di-
cere, ſi meū magis, quā vestrū beneficiū puta-
rem. Verū ſic exiſtimare debetis, à Carolo Lo-
tharingo, non tam mihi profeſſionis Regiē lo-
cum quaſitū , quā vobis & Academiae Pari-
ſienſi profeſſorem Regiū & gratuitum eſſe cō-
paratum. Meus erit in hac profeſſione labor, la-
boris fructus veſter erit. Quamobrem, a v d.
cōmuni Mecœnati communes mecum gratias
agite: Carolū Lotharingū intimis animis acci-
pite, amate, colite: quātūmq̃ue is annis creſcet,
ei tāta authoritatis incremēta deſiderate. Quā-
tum enim ille authoritate creuerit, tantum lau-
dāda literarum ſtudia vigebūt ac florebūt. Aca-
demiā Rhemenſem optimis initiis fundauit,
patriā ſempiterno beneficio decorauit & orna-
uit: meminit tamen ſe Academiae Pariſienſis a-
lumnū eſſe, & ex eius tāquam matris vberibus,
prima ſue virtutis alimēta ſuxiſſe: Ideoque cha-
ritate & pierate mirifica ſuſtētat, & quibuſcun-
que modis licet, adiuuat. Quare, Mecœnas, vt
homines quamplurimos, vt potiùs orbem ter-
rarum

rarum maximis bonis compleas, maſte animi virtute eſto, potētiaſque magnitudine, non iam Cardinalis, ſed Cardinalitij gregis paſtor, cardines ouilis Chriſtiani concludito. Actiones gratiarū, A V D. non quas perſonarum grauitas poſtulabat, ſed quas ingenij noſtri mediocritas tulit, peregimus. Pars orationis altera mihi ſuperest de muneris officiique noſtri ratione: quo loco omnium veſtrūm æquitatem poſtulo, oro, obſecro. Enimuerò, vt Demotheſenes ait,

ὅπου ἂν ὁ πλοῖον, τῶν μὲν ἰσίων, τῶν δὲ κώπαις ἀποφαινομένων νομίζεσθαι, λέγεσθαι μὲν ὑπ' ἀμφοτέρων ἅπαντα ἐπὶ σωτηρίᾳ, κελύεσθαι δὲ τὴν χρεῖαν πρὸς τὰ συμβάντα ἀπὸ τῶν θεῶν.

Quēadmodum in nauigio, quāuis alij velis, alij remis nauigādum eſſe cenſeant, vtrique tamen ad ſalutem dicūt omnia, res verò pro decorū voluntate ſuccedūt. Vna omniū huius Reipub. ciuium de cōmuni ſalute voluntas fuit, Philoſophicum curriculum multis malis liberari: contrariis bonis augeri omnes volebāt, ſed alij aliū nauigationis curſum tenebant: & quod plerunque fit in populari deliberatione, vt non qui optimè moneat, ſed qui cæteros clamore vincat, audiatur: ſic ea quæ pro mea parte ad hanc publicā conſultationem afferebam, audita non ſunt, quanuis illa ipſa nauigationis eſſet via, quā omnes ſummis votis expoſcebant, quam etiam Academiaſ noſtræ leges, Regiæ & Pōtifiçię, altera de modo philoſophiæ declarādæ, altera de Eloquētix & Philoſophiæ coniunſtione, nobis oſtēdebāt. Lex prior multis malis Academiam

~~DE ACADEMIA~~
liberabat, lex posterior multis bonis Academiâ augebat. De quibus quia multis verbis in defensione nostra disputatum est, breuiorem quandam rationem duntaxat afferam: nec disputandi, cum res conclusa & perorata sit, sed conciliandi & placandi causâ dicâ, ne cuiquam gratiâ potius, quàm æquitate summa iudicium factum esse videatur. Prior ergo lex iubet remotis pennis & calamis philosophiam perpetua voce raptim declarari: Secundùm quem modum, ait, fiunt sermones in Vniuersitate, & recômentationes, & quem lectores in cæteris facultatibus insequuntur. Hæc verba legis, A V D. in animis imprimite, & ante oculos ponite: quod tãtopere fuit in cõtrouersia causâque positû, quomodo docendus Aristoteles: An omnes Aristotelis libri lege præscripti in philosophico curriculo ad verbum prælegendi, vt aduersarij voluerû: an potius ex præcipuis capitibus & necessariis tantùm sententiis cognoscendi & explicandi, vt cõsuluimus. Quæstionem hanc lege definiri dico, cum lex Aristotelis libros raptim eo modo explicari iubeat, quorum cæteræ facultates, suam quæque doctrinam explicarent. Quomodo igitur Theologorû cõciones à ducentis annis (quibus facta lex est) Lutetiæ habitas arbitramur? Præcipua, & quæ per se rudis auditor difficilius intelligeret, Euangelij capita tractabâtur, sicut ex veterû scriptis sermonibus, quos lex appellat, & editis cõcionibus apparet. Theologos etiâ ipsi audiuius, Euangelium in aliquot capita

capita partiri solitos, de quibus tota concione differerent, Euangeliū ad verbum non explicabant: neque hoc tēpore Theologiæ discipulis ad verbum, vetus & nouum Testamentum, sed vtriusque summa, summēque necessaria certis sententiis collecta capita discenda & disputanda proponuntur: quibus informati, cætera per se comprehendant. Quomodo Iuris interpretes in iuris interpretatione à ducētis annis versatos arbitramur? In sententia legis sic occupabantur, vt vel hodie celeberrimi doctores insignia positæ legis puncta interpretentur, legem ad verbū non persequantur. Medicinam etiam nostrā ætate qui profitetur, non ex singulis Hippocratis & Galeni verbis, sed ne libris quidem totis explicant: præcipuos tantūm libros, & eos quidem plerunque breuiter contractos, explicant. Ergo cæterarum doctores facultatum, totos artium suarum libros ad verbum non prælegerunt, neque modò prælegunt: nec philosophi ipsi in hac Academia, Aristotelis libros antequam Fabrum Stapulensem ad verbum explicabant. Verumenimuerò, quò faciliùs quod dico, percipiatur, ad minores artes descendamus. Tēpore, quo lex ædita est, Grammatica per etymologiæ, syntaxeos, prosodiæ, orthographiæ partes digesta non fuit, vt nunc est, sed multa Varronis, Prisciani, Diomedis, aliorūque Grammaticorum volumina fuerunt, in quibus quod vno verbo definiri poterat, libro interdū vno tractabatur: idem à diuersis authoribus

~~LIBER PRIMUS~~
necessariò sæpius iterabatur, cùm omnes omnia
complecti vellent: variis aliquando & contra-
riis opinionibus disputabatur, reprehensionibus
& altercationibus confundebatur. Hæc volu-
mina pueris prælegere labor infinitus fuisset:
regulæ igitur ad scribendum & loquendum, id
est, ad Grammaticæ finem & vsum necessariæ,
per eorum Grammaticorum doctores & inter-
pretes subductæ sunt: res vna perspicuè & se-
mel exposita est, cætera tam proluxa sunt omis-
sa: & Grāmatica ex præcipuis Grāmaticorum
punctis informata breuiter est: tantæ prolix-
tatis vix iam centesima pars, Grammaticæ di-
scipulo relinquatur: nec omnino iam Varronis
vel Diomedis autoritas, sed vñ cõfirmata ar-
tis veritas allegatur. Antequam Arithmetica
Geometriæque tam accuratè constitissent, opi-
niones varix & dissidentes, & multis libris &
disputationibus controuersæ fuerunt, quas iu-
uentuti tradere fuerat permolestū. Itaque certa
rerum sciētia, abiectis hominum contentioni-
bus, retēta est: nec iam citatur hñc hominū opi-
nio, sed certa cognitio demonstratur. Quare
quam doctrinæ prudentiam in Grammatica,
Arithmetica, Geometria adhibitam videmus,
eamdem lex Academię nostræ in philosophicis
libris explicandis requirit: nec ad verbum totos
Aristotelis libros prælegi iubet, sed contrā ex
præcipuis & necessariis eorum sentētiis, philo-
sophiæ scientiam colligi: aliarum facultatū ex-
empla proponit, quæ scētemur & imitemur. At
hanc

hanc veterem legem Cardinalis Totauiſſæus
 anno milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo ſecundo abrogauit : Imò verò confir-
 mauit , & manifeſtis verbis explicauit : tantum
 abeſt vt abrogarir, vt improbo mendacio nobis
 obiectum eſt. Sic autem loquitur : Mandamus
 & diſtrictiùs in virtute ſanctæ obedientiæ præ-
 cipimus omnibus ac ſingulis magiſtris regenti-
 bus & docentibus, quatenùs circa textum Ari-
 ſtotelis ſcholaribus ſuis exponendum , de pun-
 cto in punctum intendant , ſiue de capitulo in
 capitulum diligenter commenta, & expoſitio-
 nes philoſophorum & doctorum ſtudeant &
 exquirât: ita quòd lectiones ſuas elaborato ſtu-
 dio ſuis diſcipulis ore proprio dicant & pro-
 nuntient. Diſiunctione igitur, A v d. Totauiſ-
 ſæa lex vtitur, & ex veteris legis præſcripto præ-
 cipit, non ad verbum philoſophicos libros de-
 clarari, ſed è philoſophorù libris præcipua pun-
 cta, capitâque neceſſaria exponi: cuiùſque expo-
 ſitionis duos modos oſtendit , vt diligens præ-
 ceptor per ſeipſum philoſophicos libros expen-
 dat, punctâque illa neceſſaria excutiat, & colli-
 gat excuſſa, & collecta diſcipulis tradat, vt ante
 Deſpauterium, Alexâdram, Maximianum, aut
 etiam hiſ ſuperiorem alium , maiores noſtri in
 Grammaticorum libris fecêre , vel interpretes,
 qui id iam fecerunt, ſtudioſè cognoscat, eorùm-
 que induſtria adiutus idem faciat : ſicut hodie
 ex regulis à Deſpauterio collectis Grâmaticam
 docemus : vt in noua lege interſit philoſo-

~~XXXXXXXXXXXX~~ I

phiaz scientiam ex philosophi libris & verbis per te colligas, an ab interprete alio iam collectam sumas, & discipulos doceas. Quare ex nouæ legis scripto & sententia, duplicis interpretationis disiunctionem habemus, vt philosophiam, siue nostra, siue alterius interpretis opera collectâ, de pûcto in pûctû, de capitulo in capitulû (vt lex loquitur & iubet) exponamus. Est verò perridiculû, A V D. quod hoc loco nobis obiicitur, leges Academiæ nostræ, Francico idiomate factas, & Francica lingua punctum idem significare, quod verbum: & de puncto in pûctum, idem esse quod de verbo ad verbum. Enimverò ad Theologos, Iureconsultos, Medicos redeamus, eosque interrogemus, an quo tempore lex cõdita est, ad verbum totos artium suarum authores & libros explicarent. Sed tamen operæpretium sit, quia de linguæ proprietate contendimus, nutrices, patres, matres, populûque totum Francicum suæ linguæ magistrum audire: qui cûm in bono vel malo pûcto quempiam esse dicit, an nō in bona malæue valetudine aut fortuna, sed in bono aut malo verbo esse significat? cûm dicit aliquid bene malæue ad punctû venire aut fieri, item pûctum dici: an nō occasionem, tēpus, opportunitatem, crepusculum, sed verbû significat? Age verò, veniamus in forû, si populo contenti non simus. Hic Francica lingua puriore nostrates oratores vtuntur. Puncta causz duo, tria, præcipuum causz pûctum, ad singula causz pûcta respõdere cûm dicunt,

dicunt, an non causſæ partes duas, tres. ſtatim
 cauſſæ, ad ſingula capita aut ſingulas partes re-
 ſpôdere: ſed cauſſæ verba duo, tria, præcipuum
 cauſſæ verbum, ad ſingula cauſſæ verba reſpon-
 dere ſignificant? O hominem in aliena lingua
 audacẽ, qui nescio cuias, peregrinus & aduena,
 ſaltem erubeſcas domeſticos & vernaculos ſer-
 monis noſtri ſenſus tam impudenter ementiri.
 Marcellus Grammaticus cùm ex oratione Ty-
 berium reprehendiſſet, affirmante Atteio Capi-
 tone, & eſſe illud Latinum, & ſi non eſſet, futu-
 rum certẽ: Iam inde mentitur, inquit Capito: „
 Tu enim, Cæſar, ciuitatem dare poteſ homini- „
 bus, verba nō poteſ. Ergo Imperatori Romano „
 in ſua ciuitate nullo cuiuſquam incōmodo, ver-
 bi ſignificationem nouare non licuit: barbaris
 nescio quibus, ad ſummam legū noſtrarum per-
 niciem, licebit? Atque etiam in illo legis loco,
 (De puncto in punctum, ſiue de capitulo in ca-
 pitulum) calumniator noſter barbara nescio
 qua Grammatica, interpretatur diſiunctionem
 (ſiue) per copulationem (verò:) & legem nobis
 præcipiẽtem fingit, Textum Ariſtotelis de ver-
 bo ad verbū exponẽdum, expoſitiones verò in-
 terpreterum de capitulo in capitulū exquirendas:
 & corrupta duorum verborū germana & vera
 ſignificatione, ex manifeſta diſiunctione abſur-
 diſſimam copulationē falſò confingit: & tamen
 nobis tanquam falſariis & legum corruptori-
 bus laqueos minitatur, quos tam perditis calū-
 niis demonſtrat ſe commeruiſſe. Quamobrem

~~Platonem~~ I
noua lex legē veterem explicat, & vtraque lex manifestis non solum verbis, sed sententiis imperat ex philosophicis libris necessarios & vtilis locos seligendos esse, eosque iuuentuti proponendos: quod in deliberatione publica pro mei consilij parte dicere volui. At cōtra philosophum tam acerbè dicere, facinus audax fuit. Primū siquid in summo illo iuuantē Reipublicæ ardore vehemētius & asperius Aristotelicę Animaduersiones editione prima habuerūt, æditione secūda non habuerunt: inhumanęque facit, si quis iam priora illa criminatur: seq; humanitatis expertem esse cōfiteatur, qui humani quidquā alienū esse arbitratur, posteriores homini cogitationes prioribus sapientiores accidere. Sed tamen contra philosophū dicere, facinus audax fuit. Quémnam verò philosophum? Platonémne? At Aristoteles etiam viuū reprehendit, non solum mortuum indignis modis labefactauit. Aristotelémne? Quī tibi magis calumniando Platone licet Aristotelem sequi, quàm nobis Aristotelis libros examinādo, Platonem tueri? Nunquam verò Platonem apud doctos homines Aristotele minorem iudicauī. Quod si quibusdam nondum persuasum est, ex vtriusque philosophi cōparatione, quam bienium ferè iam meditor, persuasum iri confido. Plato singulas artes non docuit, artes tamen omnes, sicut eius philosophia indicat, habuit: summęque artium multarum principia, sermonibus suis expressit. Artes præceptis esse distinguendas,

guendas, suum cuique opus, suam cuique facultatem esse, regulas earum proprias, veras, vtilis, semel tantum & perspicue tradendas, Dialecticæ partes esse duas, inuentionem & dispositionem: Rhetoricam (quæ tum tractabatur) artem vnā non esse, sed veram tractandarum ciuiliū causarum virtutem ex singularum artium perceptarum vsu & veritate constare. Platonis igitur non tam auctoritatem, quā veritatem sequutus, Rhetoricam & Dialecticam, in quibus temporis plurimum posuissem, distinguere cœpi, & vtriusque non solum propria, sed vera vtiliaque præcepta separare: semel duntaxat explicare & ordinare, impropria, falsa, inutilia reicere: quod summam Plato præcepisset, id singulis partibus exquirere & disceptare: denique grauissimam Platonis auctoritatem ad nostræ legis auctoritatem adiungere. Quod cum facerem, inconstantiam, quod in nobis imperitè reprehensum est, esse non credidi, quæ mihi in Aristotele, Cicerone, Quintiliano, Dialecticæ & Rhetoricæ propria, & ad rationis atque orationis fructum vera vtiliaque videretur, approbare & laudare, contraria secludere, & Apellis exēplo, positis propalā tabulis, hominum monita iudiciaque auscultare, quotidieque melius aliquid & perfectius exquirere. Quæ cum ita sint, A V D. quæ de Dialectica & Rhetorica in Dialecticis Institutionibus, Aristotelicis Animaduersionibus, Brutinis Questionibus, Rhetoricis Distinctionibus, ad Academiam multis

malis liberādam disputavi, non ex nouo aliquo meo sensu, sed antiquissimo probatissimoque nostræ legis monitu atque hortatu disputavi: & publicæ calamitatis remediū ex publica nostræ legis medicina petendum esse cōsului. Quamobrem hæc vna, lex quid ex totis Aristotelicæ philosophiæ libris iuuetuti tradendum sit, verè & sapienter admonet. Tota philosophia Aristotelis, eiusdem dogmatis iteratione referta est: lex vnā rem semel & perspicuè explicari iubet. permultas argutias subtiles quidē, sed inutiles habet: lex omitti iubet. maximam partem, falsarum, aliquando etiā ab Aristotele ipso fictarum opinionum refutationes continet: lex ab artis veritate contentiones secerni iubet: & sicut ex Grāmaticorum, Arithmeticoꝝ, Geometrarum commentariis, Grammaticam, Arithmeticam, Geometriam collectam esse dixi: sic ex philosophorum libris, philosophiæ doctrinam colligendam esse iubet. atque vt in foro ex magnis aduersarum partium concertationibus iudex, quod verum iustūque sit, elicit: sic in philosophia, ex tam multis disputationibus, veritas rerum scientiæque exprimat, *ἀπὸ τῶν* pronuntietur, nec perpetuò litigetur. Sed de priore lege satis, ad posteriorem venio: quæ cū philosophiæ studia cum eloquentiæ studiis coniungit, exercendæ & illustrandæ philosophiæ, non tantū eloquentiæ confirmandæ modum ostēdit. Iubet tribus annis minimū Grāmaticam cognosci, deinde triēnio & sex mensibus politiciorem

rem humanitatem cum philosophia percipi. Hanc legem neque noua lex vlla, neque contrarius centum annorum mos, vt quidam improbè commenti sunt, abrogauit: Recentiores enim omnes leges, pueros in Grammaticis eruditos esse iubent, antequam ad philosophiam accedant: & lex vetus, triennium imperat: & adhuc viuunt, qui coniunctionem veteri lege præscriptam in philosophico curriculo viderunt. & quod anno superiore de sophismatis & quæstionariis cum philosophia, poëtarum & oratorum loco coniungendis, cõitione nescio qua factum est, Senatus derisit & damnauit, & iis reiectis Eloquentiam cum Philosophia coniungendam esse censuit. Quare lex ab Academiæ nostræ conditoribus posita, consequutis postea legibus nullis abrogata, sed perpetua tot annorum continuatione confirmata, vera & authentica lex est, & quatuor maximarum commoditatum causa est: quas quia in defensione nostra copiosissimè disputauì, breuiter hîc attingam. Omnium artium exercitatio duabus rebus continetur, exemplis primùm, deinde imitatione exemplorum & exemplis etiam præstantiore opere: sic picturæ, Grammaticæ, aliarumque artium exercendarum prima via est in præstantibus exemplis, in quibus artis varietas & virtus à doctore demonstratur: deinde vbi discipulus cognouerit, quomodo summi authores arte & præceptis vtantur, imitando sic pingit, sic loquitur & scribit, per

B iiij

~~XXXXXXXXXXXX~~ I

se aliquid vel excellentius conatur & efficit. Ergo cum omnium argumentorum, syllogismorum, methodorum, omniumque philosophiarum vniuersarum partium exempla sint in poetis & oratoribus, in philosophis, omnibusque sapientibus & ornatis authoribus, eaque nobis spectanda & imitanda, lex proponat, materiam imprimis exercendarum Dialecticarum & fructum nobis proponit. Hæc prima commoditas est: deinde eloquentiarum gratuitam non solum confirmationem, sed amplificationem proponit. Nam cum de industria solum dialecticum artificium tractabimus, quoniam exempla illa non solum dialectica, sed grammatica sunt & rhetorica, cum more Demosthenis, Ciceronis, Homeri, Virgilij, Platonis, Aristotelis, differere discemus: eadem operam, imò nulla operam, purè loqui & ornatè dicere consuescimus. Hæc secunda commoditas est. Dixi quemadmodum prima lex philosophiam vniuersam purgaret: purgationem illam & illustrationem secunda lex vehementer adiuuabit. Vsus enim coniunctus, tanquam lapis Lydius erit ad probandum quid utile fuerit, quid inutile. Hæc tertia commoditas est. Postrema est commoditas de compendio vniuersi ferè triennij, cum vno triennio lex iubet Philosophiam & Eloquētiā doceri: quarum utraque magno vtriusque dispendio duobus trienniis separatim ab annis nescio quot tractari cœperat. Has, inquā, quatuor maximas commoditates, vsum Dialecticarum, amplificationem Elo-

Eloquentiæ, illustrationem Philosophiæ, compendiarium magni temporis brevitatem secunda lex nobis afferet, lex Regia, lex Pontificia, lex Platonica. Etenim, A V D. permittite mihi ut à Platone, id est, humanæ sapientiæ primo summoque principe, tantorum bonorum auctoritatem, nostrarum legum auctoritati consentientem repetam. φιλοσοφία, inquit apud Platonem Socrates, ἢ ἐστὶ πολυμαθία· ὅτι γὰρ φιλογυμνασία, ὥς πανπονία. Philosophia, non est multarum rerum scientia: neque enim philogymnasia, multorum laborum est tolerantia. Itaque reprehendit Solonis illud,

τηράσκω δ' αἰεὶ πολλὰ διδασκόμενος·

Senesco autem assidue multa addiscens.

Atque Socrates etiam cū Delphici oraculi (quo sapientissimus erat appellatus) rationem in omnium hominum, qui sapientes haberentur, genere disquireret, opifices solos, qui brevia suarum artium, p̄rque manus sibi tradita compendia breuiter ediscerent, exemplis, exercitatione, vsūque perpetuo confirmarent: opifices, inquam, solos sapientiæ alicuius participes esse comperit: & in definienda philosophia, negat artium finem, artificij cognitione contineri: artificij opere atque actione contineri confirmat: & in Republica, philosophos cognitionis participes, actionis expertes, appellat νότους, χωλούς, ἀναπήρους· spurios, claudos, mancos: verosque philosophos esse vult ἀρτιμαλῆς τε καὶ ἀρτίφρονες. mem-

~~RETRACTA~~
brisque & animis rectos & integros. Ergo secunda lex non tantum Regia Pōtificiāque, sed etiam Platonica est: quæ non est vel perspicua & compendiararia artium cognitione contenta, quam prior lex afferebat: sed cognitionis actionem & exercitationem multo magis requirit, in eāque philosophiæ laudem cōstituit. Verendumque nobis est, si diutius tam commodæ legi resistamus, ne Socrates aliquis denuò fabros, textores, coquos, fartores, artificia sua lautius & melius, quàm philosophiam philosophos tueri conqueratur, si opifices compendiarariam artem, artis vsum summū perpetuūque, philosophi prolixā & perpetuam artem, artis vsum nullum habeant: verum enim verò ad tantas commoditates, ad tantas authoritates, aduersarij nil respondent, sed indissolubile videlicet argumentum, cuique responderi nullo modo possit, obiciunt. Aristotelis, inquiunt, perfecta demonstratio, id est, affectionis ex æternis propriisque causis de suo subiecto vniuersè affirmata conclusio, in poëtis & oratoribus non inuenitur. O rem ridiculam & imperitam! Quid mirum (inquam) est, quod Aristotelis commentum in tota Aristotelis ipsius Philosophia non inueniatur, in poëtis & oratoribus nō inueniri? Dicam verò quod quibusdam mirabilius fuerit: non modò in libris Aristotelis, sed in totis Euclidis. mathematicis talem demonstrationem nullam inueniri. Si quis nos refellere velit, exemplum
non

non à se fictum & compositum, sed ab Euclide sic formatum & expressum proferat, tum erit nostrum videre, an ad Aristotelicæ demonstrationis definitionem conueniat: an argumētum, caussa sit æterna & affectionis demonstrandæ propria: an tota' ratiocinatio, figurâ sit & modo cōclusa. Quare si nusquam fictæ huius demonstrationis exemplum reperiatur, an ided protinus Dialectica nusquam erit? an non solum in poëtis & oratoribus, sed in ipsis quidem philosophis nulla erit? Sed finge alicubi inueniri: demonstratio tamen hæc vnicum argumenti in Dialectica, quasi vnicum nominis in Grammatica genus est. An igitur si nomen aliquod in Cicerone non fuerit, si argumentum aliquod in eodem non fuerit, Grammatica protinus & Dialectica non erit? At in poëtis & oratoribus Dialectica puerilis est. Fuerit: an non iccirco pueris, id est, rudibus & nouitiis initio proponenda? in mathematicis, quæ succedunt, solidior ostendetur: in Physica, Medicina, Iurisprudētia, Theologia, id est reliqua vita, copiosior & vberior apparebit: & vt naturalis rationis, sic Dialecticæ, id est, rationalis artis vsus in pueritia puerilis, in virili ætate virilis, in senectute senilis erit. Multę similes nugę contra nos à calumniatore nescio cuius doctrinæ non imperito productæ sunt: quibus si respondeam, verear ne ipse nugatorius & vanus appaream. Quamobrem quod instituimus, dicendum &

concludendum est, Duabus legibus, de modo Philosophiæ docendæ, de modo Philosophiæ cum Eloquentia tractandæ & exercendæ, salutem & incolumitatem Academiæ contineri. Atque ab his legibus monstratam liberandæ multis malis, ornandæ multis bonis Academiæ viam in communi omnium nostrum deliberatione dicere volui: auditus in Academia ipsa non sum, sed quasi legibus seruandis & promouendis leges ipsas, quod ab iratis & imperitis hominibus contra nos tantopere conclamatum est, violarem & corrumperem, in illo tumultu pulsatus & penè oppressus sum. In quo tamen tantum abest vt quenquam accusem, vt meam ipsius negligentiam accusem, quia singulos (cùm ab vniuersis audiri non possem) in tumultuante naui nautas non adierim, quia remissiùs & tardiùs tantam causam procurarim. Quineriam si quid hîc (quod humanum est) ignorantia peccarem, pœnam illam ignoranti debitam, quàm Thrasymacho de se Socrates æstimauit, semper optaui, id est refelli, coargui, conuinci, à sapientiore denique doceri. hoc supplicij genus ab aduersariis miser assequi non potui: turbare, vexare, traducere voluerunt, meliorem & doctiorem facere noluerunt. Omnium probrorum contumelia, publicis & priuatis ludis traductus sum: nil respondi, patienter tuli, artium vitia, non hominum odia conuincenda mihi proposui. Velut impius notatus

tus sum, quòd in Aristotelis libris locos impios Christianis animis cauendos esse dicerem. At hoc lex Academiæ nostræ, anno 1271. lata nominatim dicit, & Aristotelica religio ac pietas in comparatione Platonis & Aristotelis latissimè patebit. Nouus inauditi generis Academicus, humanarum diuinarumque rerum hostis & inimicus, vt initio dixi, definitus sum: tam sceleratæ calumniæ, tamque impiæ fraudis authorem hodierno die coram deo & hominibus accuso, ab eoque, nominis nostri tam nefariè violati rationem repeto. Derisus sum quòd in meis periculis Deum orarem: at syn-cera mente oraui, & vt spes est, magno Reipublicæ bono exoraui. Periurus appellatus sum, quòd præclarum illud decretum de sophismatis & quæstionariis à Senatu derisum, vt dixi, & damnatum non seruarem, cùm tamen in Academiæ leges iurasssem. Ego verò cum verissimo iureiurando in Academiæ salutem iuraui, in Academiæ perniciem ex sophismatis illis concretam non iuraui. Carbonarius pater probri loco nobis obiectus est: Auus certè in Eburo-num gente, familia imprimis illustri fuit: sed patrià à Carolo Burgundionum duce capta & incensa, in Veromanduorum agrum profugus, ob paupertatem carbonarius fuit: pater agricola fuit: vtroque etiam pauperior fui. & sic à malo diuite nescio quo, cuius & pater & patria ignoratur, generis ingenui paupertas in nobis

accusatur. At Christianus sum, nec vnquam paupertatem, malum putavi: Aristoteles non sum, vt difficile putem esse, præclaras res agere, cui magnæ opes desunt. Fortunæ necessitate coactus, multos annos duram seruitutem seruiui: animo tamen nunquam seruus fui, animum nunquam despõdi, vel abieci. Ergo Deus Opr. Max. qui potes è lapidibus suscitare filios Abraham, suscita in Carbonarij nepote, Agricola filio, tot indignitatibus afflicto, nõ magnas opes magnamque fortunam, quibus ad instrumenta professionis meæ atramentum, chartam, penam nõ admodum opus est, sed tota vita mentem rectam, perpetuamque diligentiam & industriam: mihiq; ad tuam laudem, ad Academia salutem, quamdiutissimè in muneris mei fornace sudare, in aratro laborare, bonorum omnium & sit & videatur esse maximum. Sed de iis satis vel etiam plura quàm cogitassem: tandem peroremus. Deliberationis & consultationis exitum Senatoria Regiâque auctoritate consequuti sumus, opus ipsum aggrediendum & peragendum est. Quare agite, A V D. tam salutaribus legum nostrarum, nostri Senatus, Regis etiam nostri consiliis & mandatis freti, vela ventis pandamus, & ad propositum deliberatæ & constitutæ nauigationis portum contendamus: perspicuam compendiarîamque artem, vt prima lex admonet, sequamur: compendiarîæ artis, vt secunda lex iubet, vsum summum